

Egyed Ákos

Történelem tanulságokkal

Mesterségem a történetkutatás. Sokan s régóta kérdezik, hogy van-e értelme s haszna a múlt vallatásának, hiszen az idők gyorsan változnak, minden korszakot más és különböző kérdései uralnak. Ha nincs ismétlődés, akkor nincs törvényszerűség, nincs tudomány, vagyis történettudomány – mondják sokan, különösen napjainkban.

Igaz is, a történelem sohasem ismétli pontosan önmagát, de vannak hasonló helyzetek az egyének és nemzetek életében. Ezek pedig lehetnek tanulságosak – érvelnek azok, akik együtt próbálják látni s láttatni a múltat s a mindenkori jelent. Egyik neves francia történész, Georges Duby szerint a múlt ismerete segít eligazodni a mában. Akiről itt szólni kívánok, gróf Mikó Imre nem győzte hangsúlyozni: „Az én tanítóm a történelem és az élet.” Persze sok függ – most éppen Kolozsvárra gondolva – a történész tárgyválasztásától.

Valóban, Kolozsvár olyan város, hogy históriájában, múltunk és jelenünk egyaránt tetten érhető. Voltak szépen felfelé ívelő „kincses” korszakai s nagy, félelmetes mélységű zuhanásai. Történelmében benne van az egész magyar múlt, különösen az erdélyieké. Például a sorsfordító 1848-ban is.

1848–49-ben a magyar nemzet ismét nagy akart lenni a nemzet soha nem látott mértékben kapcsolódott be gigászi küzdelmébe, az erdélyi magyarokat éppen Kolozsvár vezette az unió felé és az unióba. Emiatt aztán bűnhődnie kellett: sokéves ostromállapotra s önfeladásra ítéltetett. Az önfeladást véglegesnek szánta Bécs. Arad a mementót jelentette.

De a történelem – ezt is nyugodtan elmondhatjuk – nem ismeri a végleges megoldásokat, mert az erők és ellenerők küzdelmének a kimenetele mindig kiszámíthatatlan, még ha a küzdő felek ereje olykor egyenlőtlen is.

Az 1850-es években Kolozsvár halott város képét mutatta. Nemzeti színháza bezárva, nemzeti intézményei, egyesületei betiltva. Tudjuk, hasonló volt a helyzet szerte Magyarországon és Erdélyben, ahol magyarok éltek. Viszont más volt a helyzetre adott válasz. Magyarország a passzív rezisztenciát választotta, Kolozsvár s vele Erdély magyarsága megpróbálta a lehetetlent: cselekvő politikával szállni szembe a fenyegető hatalommal. Az is, ez is történelemalakító személyiség nevéhez fűződik: Deák Ferenc, illetve gróf Mikó Imre volt a kezdeményező.

Erdélyben a vezérszólót az a gróf Mikó Imre emelte magasba, akiről mindenki azt hitte, hogy vezérszerepre alkalmatlan, mert 1848-ban kudarchoz vezetett majd minden fellépése, például az is, hogy elejét vegye a készülő polgárháborúnak Erdélyben. Ám Mikó Imre gróf ideje is eljött, s az abszolutizmus korában ő lett „Erdély Széchenyje”.

Intézménymentő, intézményalapító és mecénás volt, mint Széchenyi István a maga idejében. De vannak, akik azt állítják, hogy szellemében inkább mégis Deák Ferenc szelídebb lelkületéhez állt közelebb. S talán mindkét vélemény igaz – a maga helyén. Ám gróf Mikó Imre szuverén egyéniség volt, aki felismerte, hogy Erdélynek akkor, a vesztes szabadságharc és a Habsburg-ellenyomatás közepette milyen politikára van szüksége. Olyan kezdeményező és cselekvőképes egyének összefogására gondolt, akik az apró lépések közben is látják a végcél, az alagút végén a világhosszút.

A nagy cél nem volt új: a magyarság felemelése Európa fejlett nemzetei közé. Mikó azt is tudta, hogy mielőtt hozzáfog a nagy munkához, vissza kell adni a „padlóra küldött” magyarságnak az önbizalmát, miközben tudatosulnak benne önhibái is.

Persze voltak elődök, akik ugyanezt tették, Széchenyi is, a nagy példakép, de egy fölöttébb optimista korszakban, a csodálatos reformkorban – gróf Mikó Imrének viszont az abszolutizmus körülményei között jutott ez a szerep. Felfigyelt rá Magyarország is: Eötvös, Deák, Arany János és sokan mások.

Ha néha moralista volt is, elnézték neki, mert kikezdehetetlenül erős jellem és erkölcsiség lakozott benne. Úgy próbálta nevelni a nemzetet, hogy senki sem vette kioktatásnak.

Példaként szívesen hivatkozott a magyarságot ért külföldi elmarasztalásokra: uralkodni vágyó, pártoskodni szerető nemzet a magyar, a jármot nem tudja túrni, de a szabadsággal nem tud mit kezdeni. Mikó gróf – amint mondotta – nem hisz az ilyenfajta nemzetkarakterológiában, de ha van az említettekben mégis némi igazságmag, akkor el kell gondolkodni rajta, mert az olyan kis létszámú népnél, mint a magyar, „kevesebb nemzeti gyöngeség is okozhat nagy rosszakat”. Tehát egy kis nemzetnek jobban oda kell figyelnie önmagára, reális önismeretre kell törekednie.

Gróf Mikó Imréről kortársai, de különösen a két világháború közt élő értelmiség azt tartotta, hogy ő volt az első modern erdélyi nemzetiségi politikus. Ugyanis úgy tudta képviselni a magyar érdekeket, hogy nem riasztotta el az ellenkező nézeteket vallókat, más erdélyi nemzetek vezetői is tisztelettel tekintettek rá és szívesen cserélték ki vele gondolataikat. Románok és szászok egyaránt. Pedig alapvető elvei mellett Mikó is szilárdan tudott kiállni és érvelni. Például amikor az egyik szász barátja, Joseph Bedeus, aki a szász Universitasnak egy ideig elnöke volt, azt ajánlotta, hogy Kolozsvárt ne magyar, hanem multikulturális intézményeket szervezzenek, gróf Mikó Imre határozottan kijelentette: „Nemzetiségünk iránti hő érzés nem feltételezi azt, hogy a többiektől idegenkedjünk, azokban elleneinket nézzük: a magyar legyen magyar, a szász legyen szász, a román legyen román, ápolja mindegyik saját nemzetiségét, ezért jól élfernek egymás mellett, s ha a haza közérdekéről van szó, fogjanak kezét annak előmozdítására!”

Jó tudni, hogy amikor Mikó a fentieket mondotta, már készen álltak a szász nemzeti intézmények s német nyelven működtek, és a románok is rövidesen létrehozzák nemzeti kulturális és irodalmi egyesületüket, az Astrát.

Gróf Mikó Imre Kolozsvárt Erdély szellemi fővárosának tartotta, amit a város százados kulturális életével jól megalapozott. Ezt az álmod persze 1850 körül csak dédelgetni tudta Mikó, de a célt sosem adta fel. Figyelmét először az ön-

kényuralom által betiltott magyar intézmények újraindítása kötötte le, mígnem aztán 1859-ben megalapíthatta az erdélyi magyarság központi intézményét, az Erdélyi Muzeum-Egyesületet, amely Erdély tudományos akadémiajának a funkcióját töltötte be. Az alapítást nem kis mértékben támogatta a Magyar Tudományos Akadémia. Miután megerősödött, a Muzeum-Egyesület, már tervezni kezdte a következő lépést: tudományegyetem alapítását Kolozsvárt.

A Muzeum-Egyesület voltaképpen előkészítette a tudományegyetem létrehozását, mert hatalmas méretű tudományos gyűjteményei megteremtették a tudományos munka feltételeit Kolozsvárt. Ezeket tudta felmutatni Mikó báró Eötvös Józsefnek, amikor az Kolozsvárra látogatott és Magyarország második tudományegyetemének a helyét kereste.

Eötvöst meggyőzték a látottak és hallottak, és ezzel a hely kérdése is eldőlt: az ország második tudományegyetemét Kolozsvárt nyitották meg 1872-ben. Mikót joggal tartjuk egyetemalapítónak is, s Kolozsvár építő szellemű, nagy vezető egyéniségének, aki a várost rövid két évtized alatt a mélypontról gyorsan felfelé ívelő pályára állította. S nevéhez fűződik Erdély vasúthálózatának megtervezése és építésének elindítása.

Gróf Mikó Imre és életműve kiemelkedő értékű tanulságos MAGYAR ÖRÖKSÉG.

MAGYAR KULTÚRA ALAPÍTVÁNY

1014 Budapest, Szentháromság tér 6.

Tel: (36-1) 224-8100 Fax: (36-1) 375-1886

E-mail: mka@mail.datanet.hu Honlap: www.mka.hu

A Magyar Kultúra Alapítvány székháza a Budai Vár szívében, a Mátyás-templom szomszédságában található. Az Alapítvány rendezvényeket szervez a magyar–magyar párbeszéd érdekében.

Alapítványi feladataink pénzügyi forrását vállalkozói munkával termeljük meg. Különböző méretű terméink kongresszusok, konferenciák, fogadások, hangversenyek, előadóestek, bemutatók méltó helyszínei. Az épület díszes aulájában képzőművészeti és üzleti, szakmai kiállításokat rendezünk.

A kétszintes, tizenhat szobás, Hotel Kulturinnoban a szobákhoz zuhanyzó, telefon, minibár tartozik; vendégeinket svédasztalos reggeli várja. Ha velünk dolgozik, a magyar–magyar kapcsolatokat is támogatja!

Szeptemberi közönségrendezvényeinkből

Szeptember 30-ig: Józsa Judit kerámiaszobrász „Múzsák kertje” c. kiállítása

Szeptember 7. és 21. 13. 18 óra: Jókai Anna „Szegény Sudár Anna” c. regényéből készült monodráma előadása. Színművész: Bálint Márta; rendező: Kincses Elemér; dramaturg: Scarlet Anna

A Napút olvasói részére a jegyek 1.500,- Ft helyett 1.200,- Forintért kaphatók a helyszínen.

Szeptember 11–30.: Magyar Emlékekért a Világban Egyesület szervezésében GLORIA VICTIS – 1956 – A szabadságharc emlékei a nagyvilágban c. kiállítás

Szeptember 14–30.: A 60 éves Hét nap c. folyóirat címlapjainak kiállítása

Szeptember 15–17.: XI. Kárpát-medencei Napok

Mindenkit szeretettel várunk!